14/07/2025

Νικόδημος Αγιορείτης, ο φωτεινός μας διδάσκαλος

/ Γνώμες

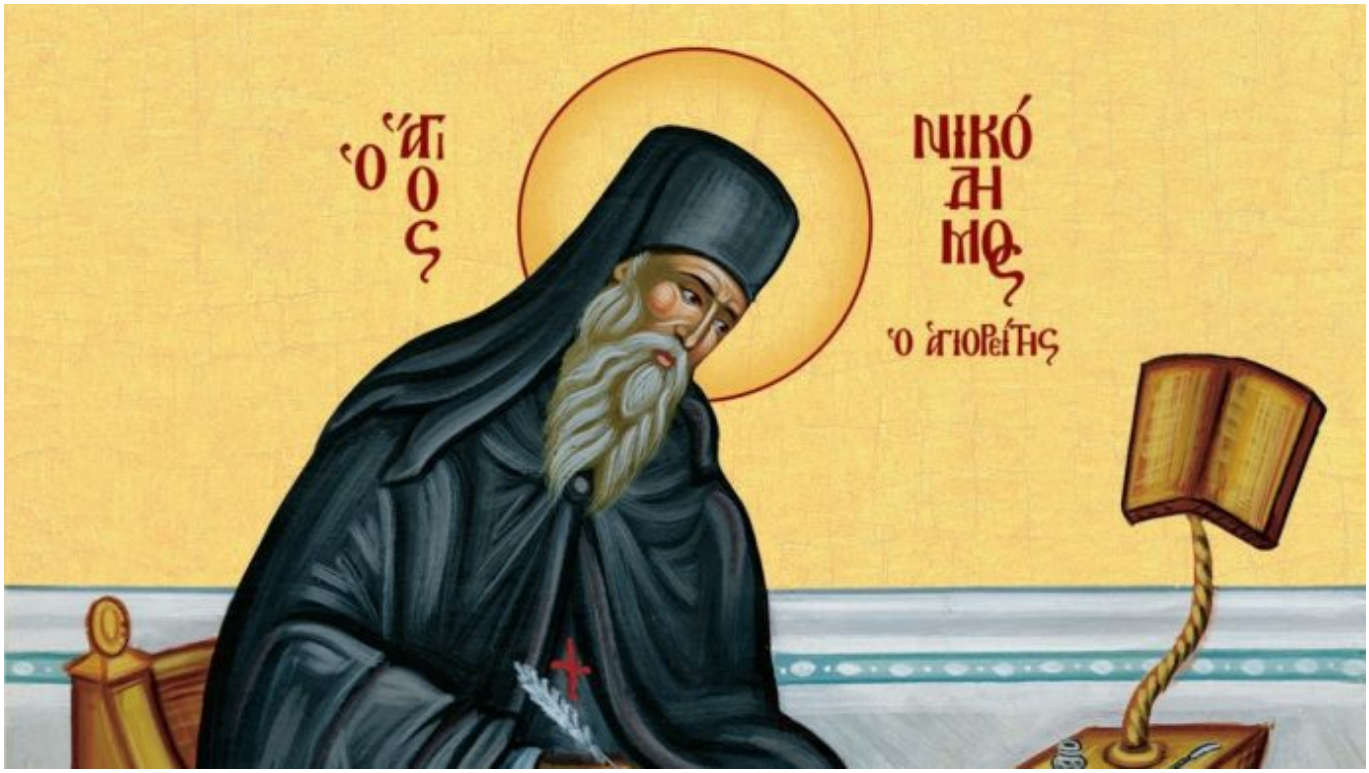

Μέσα στο πολύαστρο νοητό στερέωμα, και μάλιστα κατά τον μήνα Ιούλιο που τα αστέρια τα νοητά είναι και πολλά και ιδιαιτέρως φωτεινά, ξεχωρίζει ένας θεοφεγγής μέγας αστήρ, ο Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης.

- *της Σοφίας Μπεκρή (φιλόλογος-θεολόγος)*

«Ως φως εν τω κόσμω» έλαμψε ο Όσιος σε μια σκοτεινή για το Γένος περίοδο. Τόσο οι βίαιοι εξισλαμισμοί των Οθωμανών, όσο και η ύπουλη προπαγάνδα των Δυτικών, Λατίνων και Προτεσταντών, κορυφώθηκαν κατά τον 18ο αιώνα, με στόχο αφ’ ενός μεν την αφαίμαξη των υποδούλων, αφ’ ετέρου δε την αλλοίωση του ορθοδόξου φρονήματος του λαού. Επίσης, η αμάθεια και η οικονομική ανέχεια του μεγαλυτέρου μέρους του πληθυσμού αποτελούσαν πρόσφορο έδαφος για την επέκταση των εξισλαμισμών και της ιταμής δυτικής προπαγάνδας.

Γέννημα θρέμμα της ναξιώτικης γης ο Νικόλαος Καλλιβούρτσης, -έτσι ήταν το

κοσμικό του όνομα-, και καρπός ευσεβών γονέων, του Αντωνίου και της Αναστασίας, από μικρός έδειξε ότι θα γινόταν μέγας. Δεν ήταν μόνον προσηνής, ευγενικός και υπάκουος στους καλούς του γονείς, αλλά και εξαιρετικά φιλομαθής, προικισμένος μάλιστα με μια καταπληκτική μνήμη, που τον βοήθησε πολύ στην μετέπειτα ανέλιξή του.

Εκτός από την παιδεία που ελάμβανε από το κοινό σχολείο, ο Νικόλαος μαθήτευε παράλληλα και στο «σχολείο του Θεού», κοντά στον εφημέριο της ενορίας της Αγίας Παρασκευής, τον π. Δαμασκηνό. Ο σεβαστός πατέρας καθοδηγούσε τον Νικόλαο στα πρώτα του βήματα στην Εκκλησία και ο ευγενής νεανίας διακονούσε πρόθυμα στο ψαλτήρι και στα άλλα λειτουργήματα. Τα πρότυπα του σεμνού πνευματικού του πατρός, από την μία, και των συνετών του γονέων, από την άλλη, στάθηκαν καθοριστικά στην συνέχεια της πορείας του.

Την επιθυμία του να γίνη δάσκαλος ο Νικόλαος την εξέφρασε ήδη απ’ την παιδική του ηλικία, καθώς έλεγε συχνά: «Όταν μεγαλώσω, θέλω να κτίσω ένα μεγάλο σχολείο του Θεού, να πάρω όλα τα μικρά παιδιά και να τα διδάξω τα λόγια του Θεού». Γι’ αυτό και το αγαπημένο παιγνίδι του ιδίου και των συμμαθητών του ήταν το παιγνίδι της «εξαγόρευσης». Κάθε απόγευμα συγκεντρωνόταν όλη η παρέα στην αυλή του σπιτιού του και, αφού αλληλοεξομολογούνταν τις αταξίες που είχαν κάνει στο διάστημα της ημέρας, στο τέλος ο Νικόλαος τους έδινε συμβουλές και κατόπιν έτρεχαν όλοι μαζί στο αυτοσχέδιο εκκλησάκι των, για να διαβάσουν διάφορες ευχές!

Με τέτοια υγιή βιώματα μεγάλωσε ο νεαρός Νικόλαος, και, σε ηλικία 16 ετών, το 1765, ολοκλήρωσε με άριστα τις εγκύκλιες σπουδές στην «σχολή της Νάξου», ένα είδος ανώτερης Ακαδημίας, με δάσκαλο τον π. Χρύσανθο Αιτωλό, αδελφό του πατρο-Κοσμά. Εκτός από τις ξένες γλώσσες, λατινικά, ιταλικά και γαλλικά, έμαθε άριστα την αρχαία ελληνική, και μάλιστα την ομηρική. Τρανή απόδειξη για την εξαιρετική γνώση της γλώσσας, που διέθετε ο Άγιος, αποτελεί η εκ μέρους του μεταφορά του Ευαγγελίου του αναστάσιμου Εσπερινού της Αγάπης στην ομηρική!

Με αυτά τα λαμπρά εφόδια συνέχισε τις σπουδές του ο Νικόλαος στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης, όπου καταρτίστηκε όχι μόνον στην θεολογία, αλλά, μεταξύ άλλων, και στην αστρονομία, στην ιατρική, στις φυσικές επιστήμες. Οι συμφοιτητές του, πολλοί εκ των οποίων ονομαστοί, όπως ο μετέπειτα μαρτυρικός Πατριάρχης, Γρηγόριος Ε’, τον εκτιμούσαν τόσο για τις γνώσεις του -τον αποκαλούσαν κινητή βιβλιοθήκη-, όπως, επίσης, για τον ακέραιο χαρακτήρα και για την συναδελφικότητά του. Για όλα τα παραπάνω προτερήματα τον ξεχώρισε και ο υπεύθυνος της σχολής, π. Ιερόθεος Βουλισμάς, που σκόπευε να τον ορίση διάδοχό του.

Όμως, άλλα τα σχέδια των ανθρώπων και άλλες οι βουλές του Υψίστου, ο Οποίος τον προώριζε για μεγαλύτερα «αξιώματα» προς δόξα του ονόματός Του. Μόλις 21 ετών ο Νικόλαος, έχοντας ολοκληρώσει και την πανεπιστημιακή του μόρφωση, είναι ώριμος πλέον να πάρη μεγάλες αποφάσεις για την ζωή του και να πραγματοποιήση τον ιερό του πόθο. Προς την κατεύθυνση αυτήν θα βοηθήση η γνωριμία του, κατά την επιστροφή του στην Νάξο, με τους εξόριστους, για τις κολλυβαδικές των απόψεις, αγιορείτες μοναχούς, Αρσένιο, Γρηγόριο και Νήφωνα. Μέσω αυτών θα έρθη σε επαφή με τους επίσης κολλυβιστές, πρώην Μητροπολίτη Κορίνθου, Μακάριο Νοταρά, και τον π. Σύλβεστρο Καππαδόκη, με τις συστατικές επιστολές των οποίων θα μεταβή στο Άγιο Όρος, για να αφιερωθή στον Κύριο και παράλληλα να επιδοθή στην μελέτη των χειρογράφων των Μονών, στην ταξινόμησή των και στην μεταφορά των σε κατανοητή για τον λαό γλώσσα, ώστε να τυπωθούν σε βιβλία, με σκοπό την πνευματική αναγέννηση των διπλά υποδουλωμένων, εθνικά και θρησκευτικά, συμπατριωτών του.

Δεν υπήρχε, πράγματι, καταλληλότερος, από κάθε άποψη, γι’ αυτό το θεάρεστο έργο, ούτε και περισσότερο πρόθυμος για την διεκπεραίωσή του από τον μοναχό πλέον Νικόδημο. Επί 30 και πλέον έτη, μέχρι και την οσιακή του κοίμηση, ο ζηλωτής μοναχός θα επιδοθή, με όλες του τις δυνάμεις, στο τιτάνιο έργο της αποκαθάρσεως των χειρογράφων από τα ξένα στοιχεία και τα αντιγραφικά λάθη και, παράλληλα, στον εμπλουτισμό των με προοίμιο και με τις απαραίτητες ερμηνευτικές και άλλες προσθήκες. Αξίζει να μελετήση κανείς τα προοίμια αυτά, για να διαπιστώση και μόνος του ότι πρόκειται για αληθινά στολίδια του λόγου, που αναδεικνύουν τόσο τον πλούτο της ελληνικής γλώσσας όσο και την αριστοτεχνική επιδεξιότητα στον χειρισμό της από τον λόγιο μοναχό Νικόδημο.

Χάρη στην τεράστια αυτήν πνευματική και εθνική του προσφορά, ο Νικόδημος δικαίως έχει χαρακτηριστή ως φωτεινός διδάσκαλος του Γένους και ως πρόδρομος της εθνικής παλιγγενεσίας, όπως και ο Κοσμάς ο Αιτωλός. Ζώντας μέσα στον ίδιο

αιώνα, με μικρή μόνον χρονική απόσταση, ο ένας με το κήρυγμα και την ίδρυση σχολείων και ο άλλος με την συγγραφή και την έκδοση πατερικών έργων σήκωσαν κυριολεκτικά στους ώμους των την πονεμένη Ρωμιοσύνη και βοήθησαν στην ανάστασή της. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι ο Νικόδημος θαύμαζε τον πατρο-Κοσμά για το έργο του και, μάλιστα, συνέβη να είναι ο πρώτος που έγραψε τον βίο του στο «Νέο Μαρτυρολόγιο»! Ευλογημένη «συνάντηση» δύο πραγματικά μεγάλων ανδρών, που φέρεται ότι είχαν γνωριστή και από κοντά!

Δεν θα αναφερθούμε στο παρόν άρθρο με λεπτομέρειες στην συγγραφική δραστηριότητα του Αγίου Νικοδήμου, διότι κάθε ένας μπορεί να αναζητήση τα συγγράμματά του και να τα μελετήση, μάλιστα. Σημασία έχει ότι, όσο ζούσε ο π. Νικόδημος ακτινοβολούσε με την λάμψη του και αποτελούσε πόλο έλξεως για πολλούς συνανθρώπους του, ακόμη και εκτός Ελλάδος, από Αυστρία, Ρουμανία κ. α., που προσέτρεχαν σ’ αυτόν, για να τον γνωρίσουν και να λάβουν την συμβουλή του.

Αξίζει να τονιστή, ιδιαιτέρως, η συμβολή του στην ενθάρρυνση πολλών νέων, που είτε είχαν αλλαξοπιστήσει είτε πιέζονταν να το κάνουν, ώστε, ύστερα από την συνετή βεβαίως καθοδήγησή του, να δώσουν την μαρτυρία των για τον Χριστό. Πολλοί βίαιοι εξισλαμισμοί αποφεύχθηκαν, την κρίσιμη εκείνη περίοδο, χάρη στην θαρραλέα μαρτυρία νέων «υποψηφίων», που εμπνέονταν στην θυσία από τα παραδείγματα άλλων Νεομαρτύρων, όπως αυτά παρουσιάζονταν στο «Νέο Μαρτυρολόγιο», που συνέταξε ο Άγιος προς τον σκοπό αυτόν.

Συνοψίζοντας, να αναφέρωμε ότι ο Νικόδημος, έχοντας διδαχθή από τους κολλυβάδες Πατέρες τον σεβασμό στην παράδοση και στην τήρηση των ιερών κανόνων της Εκκλησίας, ακολούθησε το ίδιο πνεύμα χωρίς ακρότητες, παραμένοντας πιστός στην παράδοση αυτήν και, συγχρόνως, εμπνέοντας και άλλους με το παράδειγμά του. Γνήσια, μάλιστα, τέκνα αυτής της πλούσιας πνευματικής παραδόσεως και κληρονομιάς υπήρξαν οι λογοτέχνες μας, Παπαδιαμάντης και Μωραιτίδης.

Δεν έχομε, λοιπόν, παρά να βαδίσωμε και εμείς, σήμερα, στα ίχνη όλων αυτών των φωτισμένων πατέρων: να διατηρήσωμε την πίστη μας ακλόνητη από τις σύγχρονες αθεϊστικές και άλλες διασπαστικές τάσεις, να προασπίσωμε με όλες μας τις δυνάμεις τους μορφωτικούς μας θησαυρούς και μάλιστα την υπέροχη ελληνική μας γλώσσα, το όχημα του θείου λόγου, και να ζήσωμε δίκαιη και ειρηνική πολιτεία, μακρυά και έξω από κάθε μορφής υποδούλωση.

Ο Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, που έλαμψε σε καιρούς χαλεπούς, ας κατευθύνη και τα δικά μας διαβήματα, ώστε να δώσωμε εν καιρώ την δική μας ορθή

μαρτυρία προς δόξα Θεού και προς σωτηρία πάντων ημών. Γένοιτο!

Πηγή: pemptousia.gr